

Działalność edukacyjna w gospodarstwie rolnym

Renata Kierska

Olsztyn, 11 września 2018 r.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej

„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Materiał opracowany na zlecenie Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Rolnictwo społeczne

idea

Rolnictwo społeczne, określane także mianem rolnictwa z misją społeczną to innowacyjne podejście do koncepcji **rolnictwa wielofunkcyjnego**.

Idea łączy gospodarstwo rolne z profesjonalnymi usługami społecznymi:

- edukacja i wychowanie,
- ochrona zdrowia,
- pomoc społeczna,
- kultura,
- rekreacja i wypoczynek.

Połączenie kilku sektorów gospodarczych:

rolno-spożywczy, turystyka, opieka zdrowotna, edukacja i rynek pracy.

Rolnictwo społeczne

typologia

Ze względu na zróżnicowane cele, gospodarstwa podejmujące misję społeczną można podzielić na: opiekuńcze, terapeutyczne, socjalne i edukacyjne.

- **gospodarstwa opiekuńcze** – *świadczące opiekę krótko i długoterminową skierowaną głównie do osób starszych,*
- **gospodarstwa terapeutyczne** – *prowadzące zajęcia reedukacyjne i terapeutyczne,*
- **gospodarstwa socjalne** – *służące integracji w świecie pracy i włączeniu społecznemu,*
- **gospodarstwa edukacyjne**
– *podejmujące działania pedagogiczne.*

Gospodarstwa edukacyjne

Idea gospodarstw edukacyjnych to **popularyzacja rolniczego oblicza wsi** i nadanie mu właściwej rangi społecznej w dobie spadku znaczenia rolnictwa i coraz bardziej uprzemysłowionego charakteru produkcji rolniczej.

Gospodarstwa edukacyjne to szansa na:

- wywołanie lepszego zrozumienia wsi i wytworzenia osobistej relacji ogółu społeczeństwa z rolnictwem,
- wzrost świadomości ekologicznej,
- kształtowanie nawyków zdrowego odżywiania i aktywnego stylu życia,
- zbudowanie rynku świadomych konsumentów żywności.

Gospodarstwa edukacyjne, to.....

- gospodarstwa skupione na **edukacji dzieci szkolnych**, mające na celu przybliżenie uczniom życia w gospodarstwie rolnym, wiedzy o pochodzeniu żywności i zapewnienie kontaktu z naturalnym wiejskim otoczeniem.
- gospodarstwa oferujące **wizyty edukacyjne w gospodarstwie rolnym ze specjalnym programem zajęć** i warsztatów wspomagających terapię i rozwój psychofizyczny dzieci z różnymi dysfunkcjami, w ty trudnościami w uczeniu się, brakiem koncentracji czy nadpobudliwością.

Powyższe cele mogą być także realizowane w programach dla dorosłych.

Edukacja w zakresie produkcji roślinnej

Programy edukacyjne pomagają

- odkryć, poczuć, doświadczyć

- różnorodność biologiczną świata roślin,

- poznać:

- tradycyjne i nowoczesne metody uprawy,
- cykle życia,
- zależności pomiędzy systemami rolniczymi i ekosystemami naturalnymi.

Edukacja w zakresie produkcji zwierzęcej

Ważnym czynnikiem edukacji jest bezpośredni kontakt ze zwierzętami.

Uczniowie powinni:

- usłyszeć o każdym zwierzęciu w gospodarstwie,
- mieć możliwość doświadczenia bezpośredniej obecności gospodarskiego inwentarza poprzez:
  - oglądanie,
  - głaskanie,
  - słuchanie odgłosów,
  - poznawanie zapachów i
  - wykonywanie czynności gospodarskich tj. karmienie, sprzątanie, czyszczenie, dojenie i inne.

Edukacja w zakresie przetwórstwa płodów rolnych

Podczas całego roku można organizować **pokazy i warsztaty** przetwarzania:

- produktów mlecznych,
- mięsnych,
- zbożowych,
- sezonowo: owoców i warzyw.

Na zajęciach można pokazać drogę od wytworzenia i zebrania surowca do końcowego atrakcyjnego smakołyku lub przedmiotu użytkowego.

Edukacja w zakresie świadomości ekologicznej i konsumenckiej

Specyfika gospodarstwa rolnego pomaga zrozumieć wiele aspektów związanych z ekologią.

Pewne zachowania w gospodarstwach są w naturalny sposób proekologiczne:

- oszczędne gospodarowanie zasobami wodnymi (np. wykorzystanie deszczówki do podlewania ogrodu),
- zagospodarowanie odpadów (np. karmienie zwierząt odpadkami organicznymi)

Edukacja w gospodarstwie uświadamia pochodzenie i wartość odżywczą produktów z gospodarstwa, uczy odróżniania produktów naturalnych od wysokoprzetworzonych przemysłowych.

Edukacja w zakresie dziedzictwa, kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzieła i twórczości ludowej.

Bogactwo kultury materialnej wsi daje ogromne możliwości realizacji atrakcyjnych zajęć praktycznych:

- plastycznych,
- artystycznych,
- kulinarnych.

Każdy niemal temat edukacyjny w gospodarstwie rolnym można poprzedzić prezentacją np. sprzętu gospodarstwa domowego, maszyn rolniczych wykorzystywanych przez wcześniejsze pokolenia mieszkańców wsi do wykonywania określonych czynności gospodarskich.

Przy okazji można przywołać pamięć o zawodach, dzięki którym te przedmioty powstały np. :

- bednarz,
- kołodziej,
- rymarz.

Organizacja zajęć edukacyjnych w zagrodach

Podjęcie decyzji o prowadzeniu zajęć edukacyjnych w zagrodzie powinno być poprzedzone szeregiem czynności przygotowujących całą przestrzeń w której będą prowadzone zajęcia.

Najważniejsza jest odpowiedz na kilka podstawowych pytań:

- co i gdzie chcemy pokazać?
- w jaki sposób?
- za pomocą jakich narzędzi?
- w jakim czasie i jaki cel chcemy osiągnąć?

Organizacja zajęć edukacyjnych w zagrodach

▪ Zagadnienia i treść

Tematyka zajęć powinna być związana z charakterem gospodarstwa:

- Co znajduje się w gospodarstwie?
- Co się w nim produkuje, hoduje?
- Jakie są tradycje regionu?
- Jakie są zainteresowania gospodarzy?

▪ Cel

Jeśli więc za cel przyjmimy np. zapoznanie dzieci z zagadnieniami związanymi z wypiekiem chleba, to należy pamiętać, aby treści związane były z naszym tematem.

Organizacja zajęć edukacyjnych w zagrodach

▪ **Metody nauczania**

- **słowne (oparte na słowie):** pogadanka, dyskusja, wykład i praca z książką,
- **oglądowe (oparte na obserwacji):** pokaz, pomiar rzeczy, zjawisk i procesów,
- **praktyczne (oparte na działalności praktycznej):** zajęcia praktyczne, warsztatowe,
- **metody aktywizujące (oparte na aktywności):** burza mózgów, sytuacyjne, gry dydaktyczne (oparte o rozwiązywanie problemu).

Dobór metod nauczania zależy od: wieku uczniów, treści nauczania, celów i zadań oraz organizacji i środków.

Organizacja zajęć edukacyjnych w zagrodach

■ Pomoce dydaktyczne

Zagroda edukacyjna jest miejscem, które w całości może stanowić środek dydaktyczny a każdy przedmiot może być cenną pomocą dydaktyczną.

Do „naturalnych” pomocy dydaktycznych zaliczyć można:

- otoczenie zagrody,
- budynki,
- zwierzęta,
- rośliny,
- maszyny i urządzenia rolnicze,
- narzędzia i sprzęt wykorzystywany do pracy w gospodarstwie,
- drobne przedmioty, które można wykorzystać bezpośrednio do prowadzenia zajęć (wiaderka, koszyki, powróż, patyk, itp.)

Pewne rodzaje pomocy dydaktycznych wymaga wcześniejszego opracowania.

Mogą to być własnoręcznie przygotowane **karty pracy, plansze, makiety, puzzle.**

Gospodarstwa edukacyjne

korzyści dla rolnika

- możliwość uzyskania dodatkowego dochodu,
- przedłużenie sezonu turystycznego,
- promocja produktów z gospodarstwa,
- zachęta i pozyskanie klientów do bezpośrednich zakupów,
- urozmaicenie codziennego życia,
- przyjemność pracy z dziećmi,
- rozwój osobowy,
- nowe perspektywy.

Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych

OSZE

- w Polsce gospodarstwa edukacyjne skupia OSZE.
- koncepcja została opracowana w latach 2010-2011 przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie.
- rozproszone wcześniej działania edukacyjne pojedynczych gospodarstw zostały **skupione pod wspólną marką i zyskały transparentny wizerunek** wyróżniający usługi edukacyjne gospodarstw członkowskich na rynku.

Decyzją Urzędu Patentowego RP od roku 2014 ochroną prawną objęte są następujące znaki słowne i słowno graficzne:

- **znaki słowne:**

- Zagroda Edukacyjna
- Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych

- **znaki słowno graficzne:**

Zagroda edukacyjna

definicja

Zagroda edukacyjna to obiekt:

- zlokalizowany na obszarach wiejskich,
- prowadzony przez mieszkańca wsi,
- przyjmujący dzieci i młodzież w ramach programów szkolnych i aktywności pozaszkolnej,
- posiadający i prezentujący zwierzęta gospodarskie albo uprawy rolnicze,
- realizujący przynajmniej dwa cele edukacyjne spośród niżej wymienionych:
  - edukacja w zakresie produkcji roślinnej,
  - edukacja w zakresie produkcji zwierzęcej,
  - edukacja w zakresie przetwórstwa produktów rolnych,
  - edukacja w zakresie świadomości ekologicznej i producenckiej,
  - edukacja w zakresie dziedzictwa kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzieła i twórczości ludowej.

Zagroda edukacyjna

wymagania formalne

- obiekt powinien posiadać **zwierzęta gospodarskie albo uprawy rolnicze przeznaczone do prezentacji,**
- minimalnym obligatoryjnym warunkiem technicznym jest posiadanie
  - **zadaszonego miejsca do prowadzenia zajęć,**
  - **udostępnienie toalet dla uczestników zajęć,**
  - **spełnienie określonych prawem warunków bezpieczeństwa.**
- **ważne jest posiadanie odpowiednich pomocy i środków dydaktycznych oraz organizacja przestrzeni otwartej (bezpieczeństwo, oznakowanie, tablice informacyjne, ścieżki dydaktyczne...).**

Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych

warunki uczestnictwa

- wniosek aplikacyjny w formie kwestionariusza – zgłoszenia wraz z opisem proponowanych programów edukacyjnych i zdjęciami prezentującymi edukacyjny charakter gospodarstwa,
- wniosek musi być opatrzony datą i podpisem oraz musi zawierać rekomendację i podpis właściwego doradcy ODR,
- uczestnicy sieci obowiązani są do przestrzegania regulaminu, w tym do aktualizacji danych o ofercie edukacyjnej oraz do przekazania praw do wykorzystania, przetwarzania i rozpowszechniania materiałów promocyjnych oraz zdjęć z gospodarstwa dla celów informacyjno – promocyjnych Sieci.
- udział w sieci jest bezpłatny i dobrowolny.

Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych

korzyści z uczestnictwa

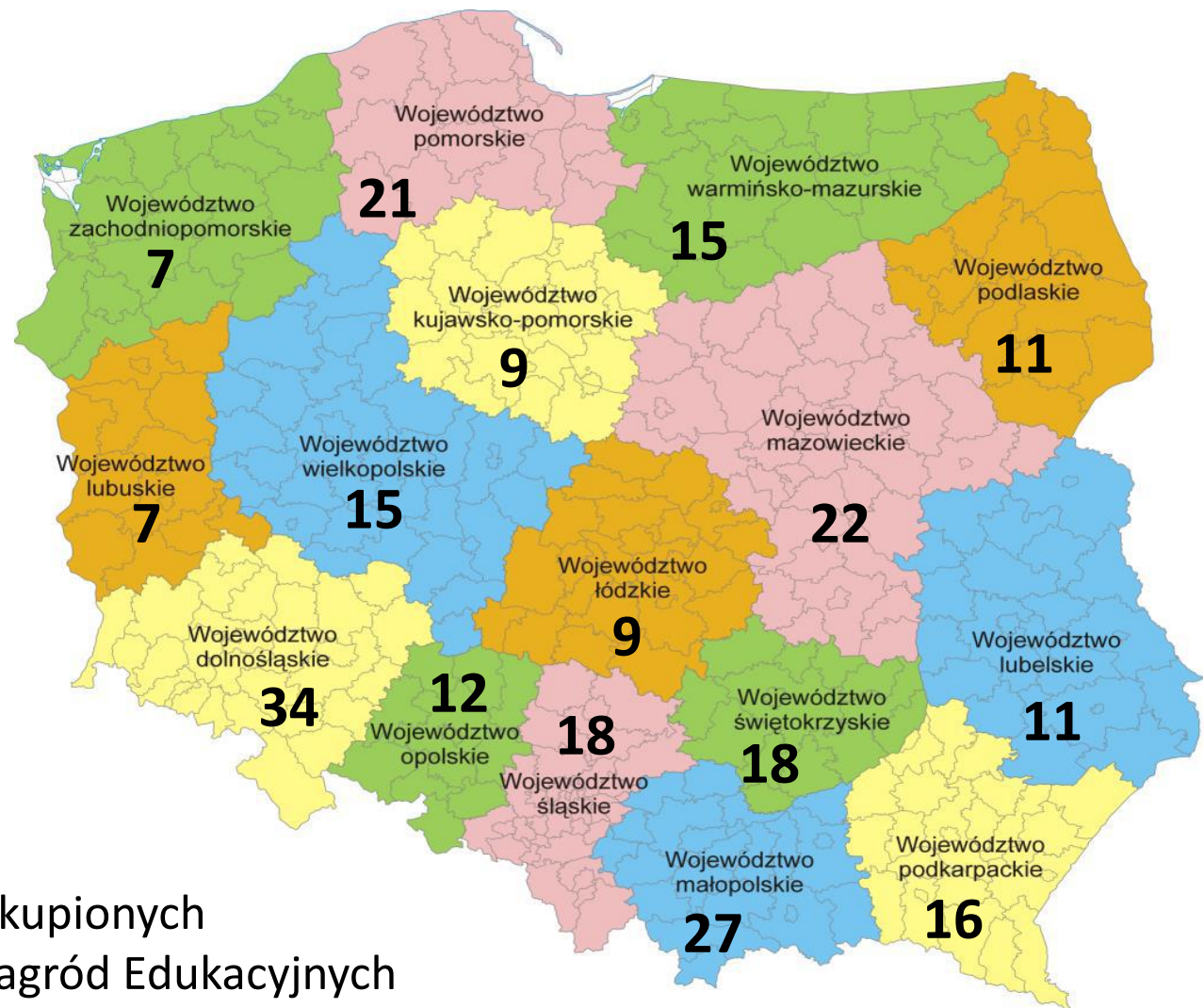
Bezpośrednie korzyści dla gospodarstw członkowskich OSZE to:

- prawo identyfikowania oferty edukacyjnej logotypem Sieci,
- promocja ofert w ogólnopolski systemie internetowym,
- promocja na targach oraz innych imprezach promocyjnych oraz w mediach,
- dostęp do poradników merytorycznych,
- udział w okresowych szkoleniach,
- wsparcie doradcze,
- wymiana doświadczeń na polu społecznościowym.

Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych

stan liczbowy i rozmieszczenie terytorialne

Liczba zagród skupionych
w Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych
▪ **Wrzesień 2018 r. – 252 obiektów.**

Gospodarstwo edukacyjne

forma organizacyjna

Prowadzenie edukacji w zagrodzie może być realizowane jako:

- główna działalność gospodarstwa,
- działalność dodatkowa, uzupełniająca podstawową np. produkcyjną lub agroturystyczną.

Działalność może być realizowana przez:

- osoby fizyczne, w tym rolników indywidualnych,
- inne jednostki organizacyjne np. spółki, spółdzielnie, koła gospodyń wiejskich czy stowarzyszenia.

Prowadzenie takiego przedsięwzięcia wymaga od zainteresowanych samodzielnej analizy ich sytuacji i dobrania odpowiednich przepisów, które do tej sytuacji znajdą zastosowanie.

Gospodarstwa edukacyjne

inne wymagania prawne

▪ **Wymagania budowlane**

- **obiekty (budynki mieszkalne i usługowe)**, w których świadczone są jakiegokolwiek usługi (w tym agroturystyczne i edukacyjne) powinny spełniać wymagania wynikające z ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku. **Prawo budowlane** – dotyczy każdego,
- posiadanie **decyzji pozwalającej na budowę lub użytkowanie obiektu**; jeżeli obiekt zmienia przeznaczenie np. z gospodarskiego na edukacyjny potrzebna jest **decyzja o zmianie sposobu użytkowania obiektu**,
- prowadzenie dla każdego budynku **książki obiektu budowlanego** – książka ta nie jest wymagana od gospodarzy wynajmujących pokoje w budynku mieszkalnym jednorodzinny lub zagrodowym ale będzie wymagana w budynkach wielorodzinnych oraz w budynkach wzniesionych na cele usługowe.

Gospodarstwa edukacyjne

inne wymagania prawne

■ Przepisy przeciwpożarowe

Przepisów przeciw pożarowych jest bardzo dużo, normują one wymagania dla budynków związane z bezpieczeństwem pożarowym.

Wymagania przeciwpożarowych określają:

- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej;
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciw pożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów.

Najważniejsze wymagania:

- Nakaz umieszczenia w miejscu łatwo dostępnym i widocznym minimum 1 gaśnicy (2 kg środka gaśniczego na każde 300 m² powierzchni). Gaśnica z ważnym przeglądem.
- Przygotowanie instrukcji przeciw pożarowej wraz z wykazem numerów alarmowych i umieszczenie ich w miejscach widocznych.

Gospodarstwa edukacyjne

inne wymagania prawne

▪ **Wymagania sanitarne**

Warunki sanitarne wymagane od prowadzących gospodarstwa edukacyjne wynikać mogą bezpośrednio z przepisów:

- o bezpieczeństwie i higienie w placówkach oświatowych,
- dotyczących produkcji, przetwarzania i dystrybucji żywności,
- organizacji żywienia – działalności gastronomicznej,

Załącznik II do rozporządzenia nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych – Rozdział 3 określa wymagania dla, między innymi, pomieszczeń używanych głównie jako prywatne domy mieszkalne, ale gdzie regularnie przygotowuje się żywność w celu wprowadzania do obrotu.

Zagrody edukacyjne

Warmii, Mazur i Powiśla – 15 obiektów.

Zagrody edukacyjne

Warmii, Mazur i Powiśla

Zagroda Edukacyjna „Ziołowy Dzbanek” (powiat elbląski)

Chata Zielarska – miejsce przesycone zapachem ziół i dawno zapomnianych przedmiotów

Wiata Garncarska – miejsce, gdzie powstają gliniane cudeńka.

Zaułek Lawendowy – kaskada obsadzona fioletem lawend.

Hotele dla owadów.

Mini zoo ze świnkami wietnamskimi, miniatuirkami kózek.

Programy edukacyjne:

- historia ziemniaka,
- lalki motanki – czas na ziołowe baby szafiary i siennice,
- od kubka mleka do masła osetki,
- w ogrodzie ziołowym cuda się dzieją,
- w roli głównej gliniane cudeńka,
- wieś zaczarowana w decoupage,
- wiła wianki – zajęcia florystyczne,
- zioła i owoce w szkle zamknięte,
- ziołowe warsztaty mydlarskie.

Zagrody edukacyjne Warmii, Mazur i Powiśla

Gospodarstwo Agroturystyczne „Patataj” (powiat nidzicki)

Oferta tematyczna:

- historyczne prace konia w gospodarstwie rolnym,
- wykorzystanie konia w wojsku na przestrzeni dziejów oraz towarzyszące temu zawody i rzemiosła,
- konie w ich naturalnym środowisku oraz różnych formach rekreacyjnych.

Programy edukacyjne:

- koń w gospodarstwie rolnym,
- człowiek i koń blisko natury,
- koń – praca i rzemiosło

Dodatkowe programy:

- koń i wojsko,
- Mazury – pradzieje i dziś.

Zagrody edukacyjne

Warmii, Mazur i Powiśla

Ogrody Pokazowe & Motylarnia (powiat mrągowski)

- Ogród śródziemnomorski,
- Ogród zakochanych,
- Różanka,
- Ogród biały
- Ogród traw ozdobnych,
- Ogród meksykański,
- Ogród wiejski,
- Ogród motyli,
- Zielona klasa, skalniak,
- Ogród pnący, ogród na dachu

Programy edukacyjne:

- motyle pól i łąk,
- zastosowanie ziół w praktyce,
- warsztaty plastyczne z elementami ekologii i recyklingu,
- warsztaty ogrodnicze – „Mój ogród w donicy”,
- warsztaty projektowania rabaty.

„Wyróżnij się! – Specjalizacja w turystyce kluczem do sukcesu”

Odwiedź portal KSOW – www.ksow.pl
Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

Celem operacji jest transfer wiedzy dotyczącej prowadzenia specjalistycznej działalności turystycznej na obszarach wiejskich w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawnymi, do osób zamierzających prowadzić lub już prowadzących działalność turystyczną na obszarach wiejskich.

Operacja realizowana w ramach Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.